

शिवाजी विद्यापीठ : कुलगुरु शिंदे यांची चार वर्षे पूर्ण; नवीन अभ्यासक्रम, संशोधनाला बळ देणाऱ्या योजना

‘नॅक’ मूल्यांकन कायम राखण्याचे आव्हान

लोकमत न्यूज नेटवर्क

कोल्हापूर : राज्यातील तीन विद्यापीठांचा यशस्वीपणे अतिरिक्त कार्यभार सांभाळत कुलगुरु डॉ. देवानंद शिंदे यांनी शिवाजी विद्यापीठात नवीन अभ्यासक्रम, संशोधनाला बळ देणाऱ्या योजनांसह विद्यार्थीकेंद्रित उपक्रमांची सुरुवात केली. त्यांच्या कुलगुरुपदाच्या कारकिर्दीतील चार वर्षे मंगळवारी पूर्ण झाली. आता अखेरच्या एका वर्षात त्यांना शिवाजी विद्यापीठाचे ‘नॅक’चे (राष्ट्रीय मूल्यांकन परिषद) ‘अ’ मानांकन कायम राखण्यासह गुणांकन वाढविण्याचे आव्हान पेल्यावे लागणार आहे.

शिवाजी विद्यापीठाच्या कुलगुरुपदी दि. १६ जून २०१५ रोजी डॉ. शिंदे यांची निवड झाली. त्यांनी दि. १८ जूनला या पदाचा कार्यभार स्वीकारला. त्यांच्या निवडीच्या रूपाने

कौशल्यपूर्ण विद्यार्थी घडविण्यासाठी कार्यरत

कुलगुरु डॉ. शिंदे यांनी सांगितले की, कुलगुरुपदाचा कार्यभार स्वीकारल्यापासून संशोधन, कौशल्य, तंत्रज्ञान व व्यवस्थापनाच्या माध्यमातून कौशल्यपूर्ण आणि रोजगाराभिमुख विद्यार्थी घडविण्याच्या दृष्टीने कार्यरत आहे. त्या दृष्टीने उपक्रम राबविले. त्यामध्ये यशस्वी वाटचाल केली आहे. केवळ घोषणा करणे माझा स्वभाव नाही. त्यामुळे आधी काम करणे आणि मगच त्याबाबत बोलणे अशी माझ्या कामाची पद्धत आहे. ‘नॅक’चे मानांकन, गुणांकन वाढविण्यासाठी आमची तयारी सुरु आहे. विद्यापीठाचा प्रत्येक घटक त्यासाठी योगदान देत आहे. विद्यार्थीकेंद्रित नावीन्यपूर्ण योजना राबविण्यावर माझा यापुढेही भर राहणार आहे.

मराठवाड्याला पहिल्यांदाच पश्चिम महाराष्ट्रातील या विद्यापीठाचे प्रतिनिधित्व करण्याची संधी प्राप्त झाली. पदभार स्वीकारण्याच्या कार्यक्रमात त्यांनी विद्यार्थीकेंद्रित कामकाजाची ग्वाही दिली होती. त्यानुसार त्यांनी गेल्या चार वर्षांच्या कारकिर्दीत विविध पावले टाकली. त्यामध्ये सायबर सिक्युरिटी सेंटर, इन्व्हेस्टिगेशन सेंटरची स्थापना,

म्युझिअम कॉम्प्लेक्स, वृत्तपत्रविद्या व संवादशास्त्र विभाग आणि मास कम्युनिकेशन, रसायनशास्त्र विभागासाठी नवी इमारत, राष्ट्रीय उच्चतर शिक्षा अभियानाच्या (रुसा) माध्यमातून विद्यार्थी आणि विद्यार्थिनींसाठी वसतिगृहाची उभारणी, सिंथेटिक ट्रॅकमध्ये अॅथलेटिक्सच्या खेळाडूंसाठी आवश्यक सुविधांच्या पूर्ततेची

सुरुवात केली.

शारीरिक शिक्षणशास्त्र आणि मानसशास्त्रासह विविध नवे अभ्यासक्रम सुरु केले. शिवाजी विद्यापीठाला पाण्याबाबत स्वयंपूर्ण बनविले. नोकरी, व्यवसाय करून शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी दूरशिक्षण केंद्राच्या सर्व अभ्यासक्रमांबाबतच्या त्रुटींची पूर्तता करून यू.जी.सी.ची मान्यता मिळवून

ते सुरु ठेवले. नवीन विद्यापीठ कायद्याची प्रभावीपणे अंमलबजावणी करीत विद्यापीठातील विविध अधिकार मंडळांसाठी निवडणुका घेतल्या.

‘म्यान’ उपक्रमांतर्गत सात प्रकल्प मंजूर केले. आंतरराष्ट्रीय-राष्ट्रीय पातळीवर ११ सामंजस्य करार केले. प्राध्यापक, विद्यार्थ्यांसाठी संशोधनासाठी प्रोत्साहनपर योजना सुरु केल्या. ‘कमवा व शिका’ योजनेच्या मानधनात वाढ केली. ‘मुनिजन’ योजनेतर्गत १६० गावे दत्तक घेऊन त्या ठिकाणी राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या १६५०० स्वयंसेवकांद्वारे श्रमदानाचा उपक्रम राबविला. चार वर्षांच्या कारकिर्दीत त्यांच्याकडे पुणे, मुंबई येथील विद्यापीठांचा एकत्रितपणे दहा महिने अतिरिक्त कार्यभार राहिला. सध्या त्यांच्या औरंगाबाद येथील विद्यापीठाचा अतिरिक्त कार्यभार आहे.

गेल्या चार वर्षांच्या कालावधीत पदवी प्रमाणपत्र दुबार छपाई, एनआयआरएफ रॅकिंगमधील घसरण आणि मुंबई विद्यापीठाचा अतिरिक्त कार्यभार असताना शिवाजी विद्यापीठाकडे दुर्लक्ष झाल्याचा आरोप डॉ. शिंदे यांच्यावर विविध संघटनांनी केले. काही संघटनांनी आंदोलने केली.

हा अपवाद वगळता डॉ. शिंदे यांनी विद्यापीठातील पायाभूत सुविधा, नवीन अभ्यासक्रम, संशोधनाचा टक्का वाढविण्यासाठी नवीन योजनांच्या माध्यमातून नवी पावले टाकली आहेत. विद्यापीठाला सन २०१४ मध्ये नॅकचे ३.१६ गुणांसह ‘अ’ मानांकन मिळाले. आता हे मानांकन कायम ठेवणे, गुणांकन वाढविणे, एनआयआरएफ रॅकिंग उंचावण्याचे आव्हान त्यांना अखेरच्या वर्षभरात पेल्यावे लागणार आहे.

शिवाजी विद्यापीठात शुक्रवारी योग शिबिर

'मटा', विद्यापीठ,
सिद्धगिरी मठाच्या
वतीने आयोजन

म. टा. प्रतिनिधी, कोल्हापूर

सध्याच्या जीवनशैलीत मानसिक आणि शारीरिक ताणतणावाला सर्वच वयोगटातील व्यक्तींना सामोरे जावे लागत आहे. स्पर्धेच्या आणि धकाधकीच्या आयुष्यात प्रत्येकाला स्वतःकडे पाहण्यासाठी पुरेसा वेळ उरत नसल्याची तक्रार बहुतेकदा केली जाते. मात्र शरीर आणि मनाच्या व्याधीच्या तक्रारीत वाढ होऊ लागल्याने शारीरिक आणि मानसिक आरोग्याकडे सहजतेने पाहण्याचा दृष्टिकोन तयार होत आहे. याच पार्श्वभूमीवर अगदी कमी वेळत योगा करून आरोग्याची काळजी घेण्याला प्राधान्य दिले जात आहे. याची महती सांगणारा आंतरराष्ट्रीय योग दिन शुक्रवारी (ता.२१) जगभरात साजरा होत आहे. या निमित्ताने महाराष्ट्र टाइम्स, शिवाजी विद्यापीठ, सिद्धगिरी मठ यांच्या संयुक्त विद्यमाने भव्य योग शिबिराचे आयोजन केले आहे.

शुक्रवारी सकाळी साडेसहा वाजता शिवाजी विद्यापीठाच्या लोककला केंद्रात योग शिबिर होईल. आंतरराष्ट्रीय योग दिनाच्या निमित्ताने आयोजित केलेल्या या शिबिरात योग या विषयाची शास्त्रीय माहिती, योगाचे महत्त्व व फायदे या विषयी नामवंत तज्ज्ञांकडून मार्गदर्शन केले जाणार आहे. योग शिबिरासाठी हेल्थ पार्टनर म्हणून चाटे शिक्षण समूह, नागपूरकर हिअरिंग सर्विसेस आहेत. या उपक्रमात लिटल फ्लॉवर इंग्लिश

मीडियम स्कूल व वसंतराव चौगुले स्कूल या नामांकित शाळा सहभागी होत आहेत.

गेल्या दहा वर्षात योगाकडे पाहण्याचा दृष्टिकोन बदलतो आहे. आंतरराष्ट्रीय पातळीवर अनेक देशांनी भारतीय योग पद्धतीचा अवलंब केला आहे. शरीर आणि मनाचे स्वास्थ्य जोपासून अधिक समृद्ध आणि निरोगी जीवन जगण्यासाठी योग मार्गदर्शक ठरत असल्याचे वैज्ञानिकदृष्ट्या सिद्ध होत आहे. त्यामुळे योगाचा अवलंब करणाऱ्यांच्या संख्येमध्ये सातत्याने वाढ होत आहे. योग हे मन शरीर आणि आत्मा यांना एकत्र आणण्याचा महत्त्वाचा दुवा मानला जातो.

मानसिक व शारीरिक शक्ती वाढवण्यात योगाचे महत्त्व अनन्यसाधारण असे आहे. प्राचीन भारतीय चिकित्सा पद्धतीतील योगासने अत्यंत फायदेशीर ठरली आहेत. सध्याची गतिमान आणि बदलती लाइफस्टाइल पाहता तणावाचे व्यवस्थापन करण्यासाठी योगा अभ्यास फायदेशीर ठरत आहे. याच अनुषंगाने २१ जून हा आंतरराष्ट्रीय योग दिन मोठ्या उत्साहात साजरा केला जाणार आहे. अधिक माहितीसाठी ९६८९८८६६३० या क्रमांकावर संपर्क साधावा.

उद्यमशील विद्यार्थी घडविणार

डॉ. देवानंद शिंदे यांनी शिवाजी विद्यापीठाच्या कुलगुरूपदाचा कार्यभार स्वीकारून १८ जून रोजी चार वर्षांचा कार्यकाळ पूर्ण झाला. यानिमित्ताने त्यांनी महाराष्ट्र टाइम्सच्या कार्यालयास भेट दिली. गेल्या चार वर्षांत विद्यापीठात अनेक विद्यार्थीकेंद्री उपक्रमांसोबत इंडस्ट्रीसाठी कुशल विद्यार्थी घडविण्यास प्रामुख्याने नव्या संकल्पनांवर काम करण्यामध्ये त्यांनी पुढाकार घेतला आहे. चार वर्षपूर्तीच्या पार्श्वभूमीवर विद्यापीठाची भविष्यातील वाटचाल इंडस्ट्रीयस विद्यापीठाच्या दिशेने करण्याचा मनोदय डॉ. शिंदे यांनी महाराष्ट्र टाइम्सशी संवाद साधताना व्यक्त केला.

■ शिवाजी विद्यापीठातील विद्यार्थ्यांच्या जडणघडणीकडे तुम्ही कोणत्या दृष्टीने पाहता?

सध्या शिक्षणातून मिळणाऱ्या संधी ज्याप्रकारे विस्तारल्या आहेत, त्याचप्रमाणे ज्ञानाचा वापर संशोधन, नवकल्पना यासाठी करण्याचाही विचार रूजला आहे. स्पर्धेच्या या टापूत शिवाजी विद्यापीठाच्या विद्यार्थ्यांचा निभाव लागायचा असेल तर त्यासाठी पदवीसाठी शिक्षण नव्हे तर करिअरसाठी शिक्षण ही मानसिकता दृढ केली पाहिजे. विद्यापीठाच्या नव्या कायद्यामध्ये नमूद केलेल्या कौशल्यध्विष्टित, कुशल मनुष्यबळ निर्माण करण्याच्या मुद्द्यावर भर देत विद्यार्थ्यांना इंडस्ट्रीत प्रवेश केल्यानंतर पहिल्या दिवसापासून तज्ज्ञ म्हणून काम करण्याचा विश्वास देणाऱ्या शिक्षणप्रणालीसाठी विद्यार्थी घडवला जात आहे. विज्ञान, वाणिज्य, कला या पारंपरिक ज्ञानक्षेत्रांच्या परिघाबाहेर येत विद्यार्थ्यांनी माहिती तंत्रज्ञान, सुरक्षायंत्रणा, संशोधन, निर्मितीक्षम उद्योग या क्षेत्रातील करिअरचा विचार करून विद्यार्थ्यांनी सिद्ध व्हावे.

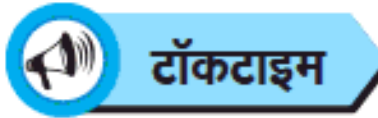
■ तुमच्या कारकिर्दीत झालेल्या सामंजस्य करारांमुळे कोणत्या संधी निर्माण झाल्या?

नॉलेज शेअरिंग हा शैक्षणिक व्यवस्थेचा गाभा आहे. त्यामुळे गेल्या चार वर्षांत अनेक परदेशी विद्यापीठे व संस्था यांच्यासोबत शिवाजी विद्यापीठाने जो सामंजस्य करार केला, त्यातून विद्यार्थ्यांना विपुल संधी मिळाल्या आहेत. दक्षिण कोरियासोबत झालेल्या करारातून ब्रेनपूल फेलोशिपची कवाडे खुली झाली आहेत. नॅसकॉसोबत केलेल्या करारातून 'सुपर कम्प्युटर' ही संकल्पना विद्यापीठात यशस्वी झाली आहे. ज्यामुळे अनेक विभाग पेपरलेस करण्यात आले आहेत. सीडॅकसोबत जो करार झाला त्यातून विद्यार्थ्यांनी स्वतंत्रपणे ॲप बनवले असून, त्यांची समाजउपयुक्तता वाढली आहे. गेल्या

चार वर्षांत २८ हून अधिक सामंजस्य करार झाले असून, विद्यार्थी व प्राध्यापकांच्या ज्ञानात भर टाकणारी ही प्रक्रिया ठरत आहे.

■ क्रीडा क्षेत्रातील करिअरसाठी विद्यापीठाने कोणत्या सुविधा दिल्या?

जागतिकस्तरावर खेळचे महत्त्व दिवसेंदिवस वाढत आहे. बीपीएडनंतर उच्चशिक्षण घेण्याकडे विद्यार्थ्यांचा कल वाढत आहे.

मात्र, बहुतांश महाविद्यालयांमध्ये शारीरिक शिक्षणातून पदवी व पदव्युत्तर शिक्षणाची सुविधा नव्हती. एमपीएडनंतर पीएचडी करण्यासाठीही विद्यापीठात तज्ज्ञ मार्गदर्शक नसल्यामुळे अनेक विद्यार्थ्यांना क्रीडा क्षेत्रातील संशोधनाकडे पाठ फिरवावी लागत होती. ही गरज ओळखून विद्यापीठात क्रीडाविषयक असंख्य उपक्रम, योजना, नव्या खेळांसाठी पूरक सुविधा दिल्या आहेत. वेगळ्या खेळांमध्ये रस असलेल्या खेळाडूंसाठी ट्रॅक करण्यात आले आहेत. सायकलिंगमध्ये विद्यार्थ्यांनी चांगली कामगिरी करावी

यासाठी ट्रॅकसह फायबरच्या सायकल खरेदी करण्याचे प्रयोजन आहे.

■ विद्यापीठ कार्यक्षेत्रातील ग्रामीण व शेतीपूरक उद्योगांना चालना देण्यासाठी काय केले? प्राणिशास्त्र, वनस्पतिशास्त्र, रसायनशास्त्र व पर्यावरणशास्त्र या प्रामुख्याने चार विभागांच्या पुढाकाराने विद्यापीठ कार्यक्षेत्रातील ग्रामीण व शेतीपूरक उद्योगांना चालना देण्यासाठी अनेक प्रयोग गेल्या चार वर्षांत यशस्वी केले आहेत. पारंपरिक शेतीची चौकट मोडून या विद्यार्थ्यांना शेती व संशोधन यांचा समन्वय साधून काम करण्यासाठी अनेक लघुअभ्यासक्रम तयार केले आहेत. तसेच प्रत्यक्ष काम करत असलेल्या कामगार, शेतकरी यांना कौशल्य देण्यासाठीही अभ्यासक्रमामध्ये सामावून घेतले जात आहे. आजरा घनसाळ तांदळावर संशोधन करून कमी कालावधीत उच्चदरजाचा तांदूळ तयार करणारी यंत्रणा बॉटनी विभागाने कार्यान्वित केली आहे. गुळाला जागतिक बाजारपेठेत स्थान मिळवून देण्यासाठी प्रमाणित गुळ गुणवत्ता केंद्र सुरू आहे. कोकणातून लोप पावत असलेल्या केळीच्या प्रजातीचे संशोधित रोप तयार करून त्याबाबत देशपातळीवर वाहवा मिळवण्याचे श्रेयही विद्यापीठाला

मिळाले आहे.

■ भविष्यात विद्यापीठाचे बलस्थान काय असावे असे वाटते?

संशोधन हे केवळ विज्ञान विषयातच केले जाते या संकुचित विचारातून बाहेर पडणारा विद्यार्थी आणि शिवाजी विद्यापीठ हे समीकरण येत्या काही काळात दृढ व्हावे असे वाटते. त्यासाठी विद्यापीठाची काही बलस्थाने ठळक होत आहेत. यामध्ये कोणत्याही विषयातील विद्यार्थ्यांची नजर नव्या वाटा शोधणारी करणार आहे. रोजगाराभिमुख शिक्षणातून गेल्या दोन वर्षांत आठ हजार नोकऱ्या विद्यार्थ्यांना दिल्या आहेत व हा आलेख भविष्यातही वाढणार आहे. त्यासाठी इन्क्युबेशन सेंटर, सायबर सिक्स्युरिटी, नॅनो फॅब्रिक्स यांसारख्या राष्ट्रीय केंद्रांच्या माध्यमातून देशपातळीवरील प्रत्येक इंडस्ट्रीमध्ये विद्यापीठाचा कुशल विद्यार्थी असेल. माहिती तंत्रज्ञान, संशोधन, डिजिटल यंत्रणा या क्षेत्रातील कौशल्यपूर्ण मनुष्यबळ घडवणारे, देशपातळीवर शैक्षणिक व संशोधन क्षेत्रात कार्यान्वित होणाऱ्या योजनांवर कृतीशील काम करणारे विद्यापीठ अशी ओळख विद्यापीठाची असेल इतक्या वेगळ्या गोष्टींची सुरुवात विद्यापीठात झाली आहे.